

Azonban a két országban kétféle koncepciót alkottak a kérdés köré, így a politikai attitűd is eltérő volt, bár a megoldandó problémák hasonlítottak. Hazánkban a válságok leküzdésére a liberalizáció és a reformok jelentették a megoldást, míg Romániában egyre szigorodott a diktatúra.

Ehhez járult a politikai vezetők eltérő habitusa, hiszen Ceaușescu tulajdonképpen neosztálinista fordulatot hajtott végre, míg Kádár János „antisztálinistának” tartotta magát, és ez a propagandában is eltérően jelentkezett. (A szerző szerint elég csak arra gondolnunk, hogy Kádár 33 év alatt kevesebb volt látható a *Népszabadság* címlapján, mint román kollégája a hasonló pártlapban.)

A könyv szerint – amelyből elsősorban nem az állami vezetőket ismerhetjük meg, hanem a két állam hivatalos közvéleményét – a magyar politika 1947 után egyedül maradt. A nyugati hatalmak a Szovjetunióval együtt arra törekedtek, hogy a nacionalizmust lehetőleg iktassák ki a nemzetközi politikai életből, így a hazánkat érzékenyen érintő nemzeti-nemzetiségi kérdés belülggyé degradálódott. Amíg azonban Romániában a nacionalizmus a nemzetépítés egyik eszköze volt, Kádár kezdetben mellőzte ezt az eszmét, mivel attól tartott, hogy a román politika esetleges bírálatával olyan várakozást és feszültséget kelt a hazai politikában, amit nem tudna kezelni, hiszen eszköze sem lett volna a román magatartás befolyásolására.

1968-ban mégis bekövetkezett az áttörés. A magyar politikai vezetés ezt követően úgy határozott, hogy a hazai nemzetiségi politikát példamutatóvá teszi. 1974-ben nehéz fába vágják a fejszét: valós tartalommal próbálták megtölteni a „szocialista nemzet” fogalmát. Az 1975. évi pártkongresszus résztvevői már a szocialista országok közötti viszony fontos elemeként beszéltek a nemzetiségi kérdéstről és politikáról, átvéve

a jugoszláv eredetű ún. hídelméletet, amely szerint a nemzetiségek hidat képeznek az anyaországok és nemzetek között, tehát a szomszédos államok magyar lakosai között is szabad lehetett volna az érintkezés...

Tovább feszítette a két ország viszonyát a magyar külpolitika 1986-tól vallani kezdett azon elve, hogy a határon túli magyarok a magyar nemzet részének tekintendők. Földes György szerint Kádár is hallgatólagosan beleegyezett az 1985–1988 között történt nemzetpolitikai fordulatba. Nemzetközi szinten ugyanakkor túl merésznek, korainak tűnhetett ez a lépés, hiszen ebben az időszakban Románia további kereskedelmi kedvezményeket kapott az USA-tól, és Gorbacsov is ekkor tüntette ki román kollégáját Lenin-renddel. Kádár további pozitív tetteinek minősíthető az is, hogy már 1975-ben, a helsinki értekezleten nyilvánosan kijelentette, hogy hazánk területének kétharmadát elveszítette, ugyanakkor nem vállalta fel azt a lehetőséget, hogy – a nemzetiségi kérdés európai jelentőségét is hangsúlyozva – a határon túli magyarok problémája nemzetközi kérdéssé válhasson.

Ennek fényében kell – a szerző szerint – nem is megítélni, csak elfogadni azt a tényt, hogy az 1977-es Kádár–Ceaușescu-találkozót követően a magyar diplomácia titkos támogatást nyújtott a romániai magyar ellenzéknek, valamint azt, hogy a magyar külpolitika 1980 után nemzetközi támogatás nélkül is egyre határozottabban igyekezett védeni a határon túli magyarság érdekeit.

Földes György könyve újszerű megközelítésben tárgyalja a mindig aktuális nemzetiségi témát, sok új részlettel gazdagítva az eddigi ismereteket, így érdekes és hasznos olvasmány lehet a nemzetiségi problémák és a külpolitika, valamint általában a Kádár-korszak iránt érdeklődők számára is.

Kiss Bernadett

Schweitzer Gábor doktori értekezésének vitája

Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Tanácstermében 2008. február 4-én rendezték meg dr. Schweitzer Gábor *Autonómia korrekatívumokkal – A fővárosi törvényhatósági bizottság törvényi szabályozása 1920–1930 között* című PhD-értekezésének nyilvános vitáját. A bíráló bizottság tagjai: dr. Ficzer Lajos professzor emeritus (ELTE ÁJK), a bizottság elnöke, dr. Nagy Marianna (PhD, egyetemi docens, ELTE ÁJK) és dr. Máthé Gábor (CsC., egyetemi docens, KGRE ÁJK). Az ülést a Bizottság elnöke nyitotta meg, s ismertette az egyetemen 1992 óta oktató Schweitzer Gábor rövid szakmai életrajzát.

A Jelölt disszertációjában elsősorban azt vizsgálta, hogy a fővárosi törvényhatósági bizottság létrejöttét és működését az 1920-as években milyen korrekatívumokkal, azaz a törvényhatósági autonómia érvényesülését kiigazító, vagy akár ellehetetlenítő jogintézményekkel bástyázták körül. A fővárosi törvényhatósági autonómiát korlátozó korrekatívumok – különösen a törvényhatósági bizottság jogállására vonatkozók – alaptípusukat tekintve legalább kétfélék lehettek. Míg egyik részük az autonóm testület megalakulásával, addig másik részük annak működésével volt kapcsolatos. Ezen korrekatívumok használatával a kormányzati felügyelet, illetve a centralizáció fokozása ráadásul éppen a főváros esetében domborodott ki a legteljesebben.

A doktori értekezés nyilvános vitáján a Szerző röviden ismertette értekezését, kiemelve, hogy számára az egyik legfontosabb és legérdekesebb kutatási téma a folyamatok megismerése és a lehetséges mozgatórugók feltárása volt. A rendelkezésre álló források tükrében a törvényhozási folyamatok legjellemzőbb mozzanatait

kívánta rekonstruálni. Kutatása annak feltárására is irányult, hogy milyen színpalak előtti és színpalak mögötti erővonalak mentén formálódtak a téma szempontjából releváns jogintézmények; vagyis miként alakult át a kiindulópont, azaz a javaslat – esetleg tervezet – végponttá, azaz törvényvé. Ezeket a törvényhozási útvonalakat is – lehetőség szerint minél teljesebb körben – fel kívánta tárni. A Szerző kiemelte, hogy munkája során nem csupán a törvények megszületésének útját kísérte nyomon a levéltári források és az országgyűlési irományok (beterjesztett törvényjavaslatok, bizottsági jelentések, országgyűlési naplók stb.) segítségével, hanem felhasználta a korabeli szaksajtó, a főváros közigazgatási ügyeire szakosodott sajtó, illetve esetenként a napi sajtó közleményeit, anyagait is. Mindezek mellett támaszkodott a korabeli és a kortárs közigazgatás-tudományi szakirodalomra (Egyed István, Tarjányi Sándor, Csizmadia Andor) is. Jelezte, hogy megközelítése alapvetően közigazgatás-történeti, de több esetben is kiegészítette ezt város- és politikatörténeti nézetekkel is. A külföldi források felhasználása kapcsán kitért arra, hogy a külhoni minták, kevés kivételtől eltekintve, nem befolyásolták a hazai törvényhozást, így ezek marginálisan kerülhettek be az értekezésbe.

A dolgozat egyik opponense, dr. Stipta István (CsC., egyetemi tanár, Miskolci Egyetem, AJK) szerint az értekezés témaválasztása egyedi, és az adott témakör eddigi legteljesebb tudományos igényű összefoglalása. Megjegyezte, hogy a dolgozat a disszertációval szemben támasztott összes formai követelménynek hiány nélkül megfelel. Kiemelte, hogy véleménye szerint az értekezésről nem csak mint közigazgatás-történeti kutatásról, hanem közigazgatási jogtörténeti kutatásról is beszélhetünk. Az Opponens bírálatában már jelezte, hogy a dolgozat helytörténeti megközelítését elfogadhatónak, a források következetes feldolgozását pedig kiválónak tartja.

A dolgozat másik opponense, dr. Sente Zoltán (PhD, tudományos főmunkatárs, MAKI) szerint a témaválasztás megfelelő és elfogadható, és az értekezés újdonságot jelent a teljes folyamat megismerése szempontjából. Jelezte, hogy megfelelőnek tartja a kutatás leíró, deskriptív módszertanát, ami kiegészül analitikus

elemzésekkel is. A forrásfelhasználást az opponens alaposnak és gondosnak tartja, és kiemelte, hogy a Szerző nem csak szorosán vett jogi források elemzésével végezte kutatásait. Az Opponens szerint az értekezés szerkezete áttekinthető és logikus, a saját bevezetőjében meghatározott célkitűzéseknek és a formai feltételeknek tökéletesen megfelel. Ugyanakkor kisebb javítási- és pontosítási valókat is jelzett a Szerző felé már a kutatóhelyi vitán és opponensi véleményében is.

A dolgozat és a pályázó korábbi tudományos munkássága alapján mindkét Opponens *summa cum laude* minősítéssel javasolta a PhD-fokozat odaítélését dr. Schweitzer Gábor számára.

Az opponensi véleményekre reagálva a Jelölt elmondta, hogy a kutatóhelyi vita során szóban, majd írásban kifejtett opponenciák tanulságait és javaslatait igyekezett a nyilvános vitára véglegesített szövegváltozatba beépíteni, felhasználni. Kiemelte, hogy – az opponensi javaslatokat megfogadva – az értekezés későbbi, javított változatában megkísérli a nemzetközi mintákat alaposabban körüljárni. Újfént összefoglalta, hogy a korabeli „hivatalos” felfogás szerint a törvényhatósági autonómiának összhangban kell állnia a nemzet érdekeivel, egyúttal harmóniában kell lennie magával a kormányzattal is, azaz az autonómiáknak alkalmazkodniuk kellett a nemzeti érdekekhez. Ez is lehetett a kiváltó oka annak, hogy míg például a vármegegyei jogállására vonatkozó normák hosszú évtizedeken keresztül hatályban voltak, addig a fővárosi törvényhatósági bizottság jogállására irányadó normákat az 1920–1934 közötti időszakban négy alkalommal is újraszabályozta a törvényhozás. E kettősség mindenféleképpen igazolta azt, hogy a Szerző az autonómia érvényesülésének korrekatívumok általi korlátozását, valamint a kormányzati felügyelet, illetve a centralizáció kiteljesedését a fővárosi törvényhatósági bizottság jogállásán keresztül mutassa be.

Az Opponensek a válasz után is fenntartották pozitív értékelésüket, és a Bizottság a disszertáció alapján dr. Schweitzer Gábornak a PhD-fokozat *summa cum laude* minősítéssel való odaítélését javasolta az Egyetemi Doktori Tanács számára.

Gosztonyi Gergely

Ki ne gondolkodna időről időre azon, hogy mit is hagy hátra az utókornak? Fognak-e emlékezni rám, és, ha igen, mit fognak mondani? Valahol mindenkiben megvan a vágy, hogy olyat alkosson, amivel beírhatja nevét az örökkévalóság történelemkönyvébe. Sokaknak sikerült is, nem feltétlenül jó cselekedetekkel (például Henry Truman az atombomba ledobásáról hozott döntésével), de az érdemnek mindig két oldala van. A történelem csak az objektív oldalt, a tényeket rögzíti, a szubjektív oldal megőrzésére eszközül az önélet-

És, amikor meghalok, amit hátrahagyok...

*And when I die, and when I'm gone
There'll be one child born to carry on.¹*

rajzírás, az életrajzírás, a legújabb kor egyre népszerűbbé váló irodalmi műfaja szolgál.